

מא

פרוטוקול מס' 11/ב
מישיבת ועדת הכלכלה
מיום ג' ד' שבט תשי"ג - 20.1.1953
בשעה 11.00

חברי הועדה:

- היו"ר מ. כנטוב
- ב. אבינאל
- ב. אזניה
- ש. אורי
- ש. בז'רנו
- ס. חזני
- א. כהן
- א. וילנסקה
- ש. לביא
- ר. פלדמן
- ש. פרלשטיין
- מ. קסיס

משתתפים:

מוזמנים:

- מר גבתי - מנהל משרד החקלאות
- מר הנגבי - מטעם משרד המשפטים
- מר בן-שמש - מטעם הקק"ל
- מר צודגלט - מטעם משרד החקלאות

סדר-היום:

- א. חוק לתיקון פקודת המועצה החקלאית הכללית;
- ב. חוק לתיקון פקודת האריסים.

היו"ר מ. כנטוב:

פותח את הישיבה.
אנו חוזרים לדיון בחוק לתיקון פקודת המועצה החקלאית הכללית. התיקון שאנו נדרשים לתקנו הוא תיקון פורמלי. אולם הועדה הביעה דעתה, לפני שתחליט בדבר התיקון, לשמוע סקירה קצרה על פעולותיה של המועצה החקלאית ותרכבה.

מר גבתי:

המועצה החקלאית הוקמה בהתאם לחוק פקודת המועצה החקלאית הכללית, שהתפרסמה בעתון הרשמי מיום 18.8.48, וטם נקבע גם הרכב המועצה וגם תפקידיה. הרכב המועצה נקבע כלהלן: 7 חברים מטעם הממשלה והם: מנהל הכללי של משרד החקלאות ושני סגניו, ושלושה נציגים אחרים של הממשלה שימונו על ידה. סלבד זה 25 או יותר חברים מטעם הצבור, שימונו על ידי משרד החקלאות על דעת הממשלה, תוך התייעצות עם ארגוני החקלאים ומחלקת ההתיישבות של הסוכנות.

מה הם העניינים שהמועצה צריכה לדון בהם? -
בחוק כתוב: "שר החקלאות יביא לפני המועצה לדיון ולחזרה דעת את העניינים הבאים:

- א. קווי היסוד של המדיניות החקלאית;
- ב. תכניות טלליות לפתוח חקלאי והסקאה;
- ג. הצעות חוקים הנוגעים לבעיות יסוד של החקלאות;
- ד. שאלות עקרוניות בכל אחד מהעניינים

הבאים:

- 1. שמירה ופיקוח על מקורות המים ופתוחם;
- 2. הכשרה קרקע ושמירה עליה מפני פגיע הטבע;
- 3. פיתוח דרכי תחבורה לצרכי סיווק התוצרת החקלאית;
- 4. פיתוח שוקים לתוצרת החקלאית;
- 5. שיפור שירותים מסלתיים חקלאיים והרחבתם.

כפי שאתם רואים, תפקידה של המועצה לייצג לממשלה בשורה ארוכה של שאלות, יתן שאלות יסוד של החקלאות.

מה הן המסכוליות של המועצה? -

- א. לבחון את צרכי הביצוע של מדיניות הממשלה בענייני חקלאות; ג. להציע הצעות להרחבת החקלאות, ארגונה היעיל, הגדלת היצור החקלאי, שיפור מצב החקלאות, העלאת הרמה המקצועית בחקלאות; ג. להמליץ על חקיקת חוקים חדשים הנוגעים לחקלאות ולהציע תיקונים, שנויים ותוספות לחוקים קיימים.

המועצה הוקמה בזמנו בהתאם להרכב הנ"ל. בעתון הרשמי סיום 14.1.49 פורסם הרכב המועצה, שהיתה אז מורכבת מ-7 חברים מטעם הממשלה ו-39 חברים מטעם האגודה. הם עדיין כולל חברים, פרט לאחד שנפטר בינתיים, מר קפלנסקי. בשנה האחרונה חלו שנויים בהרכב המועצה. בזמן שהוקמה המועצה החקלאית היה שר החקלאות מר איזלינג, ועתה נכנס למועצה מר החקלאות מר נפתלי. הוחלט גם חברים מטעם הממשלה, בהתאם לנושאי התפקידים שהתחלפו. מטעם הממשלה נכנסו: מר אפרתי, מר שפירא מטעם משרד העגור, מר גארן במקום מר הלפרין, שהוא אמנם נשאר חבר המועצה, אבל הוא מופיע עכשו כחבר מטעם האגודה, במקום מר שכטר שהיה סגן המנהל הכללי של משרד החקלאות, ובמקום מר הורביץ שביקש לשחרר אותו מהמועצה החקלאית.

מלבד זה, בשנה האחרונה נוספו כמה חברים מטעם האגודה: במקום מר קפלנסקי, נכנס מר אירמאלי מהתכנון; במקום מר אשכול, נכנס רענן ויץ, ונוסף מר רביקוביץ, מנהל תחנת הנסיונות, ונוסף 3 חברים ערבים שלא היו במועצה הראשונה.

מיד אחרי פירסום הרכבה הראשון של המועצה, עם כניסתו של מר דב יוסף למשרד החקלאות, נוספו עוד שלושה חברים למועצה שבנויים פורסם ביולי 1949: מר וולפסון מפי"ק"א, מר המאירי ומר פרידמן. כך מספר חברי המועצה הגיע ל-41, וכיום מספרם מגיע ל-47. כן נוסף למועצה מר שטנר, האפוטרופוס על נכסי גפקדים.

פעילותה של המועצה היה טובה במקומות טובות. בשנה הראשונה לקיומה היא קיימה את ישיבותיה פחות או יותר פעם ב-3-4 חודשים. מאז כניסתו של מר לבון חלה הפסקה זי ארוכה בפעילות המועצה, ומבי חושב שהמועצה לא התכנסה למעלה מסנה. בשנה האחרונה התקיימו טוב 4 ישיבות של המועצה. בסך הכל קיימה המועצה, מהתחלת קיומה,

11 ישיבות, שבהן דנו בתכנית הפיתוח של הממשלה, "תכנית 4 השנים", טאלות כלכליות של החקלאות; היו דיונים על תכנון ענף הלול; כמה ישיבות הוקדשו לדיון על חוקים, חוק להשגחת הייצור החקלאי, חוק לפיקוח על יצוא מוצרים חקלאיים. שתי ישיבות הוקדשו כל אחד לתכנון החקלאות לזמן קצר יותר לסנת ת"י"ב ושנת ת"י"ג. הישיבה האחרונה היתה מוקדשת לדיון על חוק, שמסדר החקלאות מכין על הקמת מועצה לירקות. ישיבה זו התקיימה לפני זמן קצר, בערך לפני 10 ימים.

אלה הן הפרטים, בצורה כללית, שאני יכול לסטור על המועצה, תפקידיה והרכבה. התיקון שהוצע על ידינו הוא בעצם תיקון פורמלי. בזמן שהמועצה הוקמה היה מבנה משרד החקלאות כזה, שהיה מנהל כללי והיו לו שני סגנים שהיו חברי המועצה. במסך הזמן התבטלו התפקידים של הסגנים. כאשר באנו למנות חלק מ-7 חג דים מטעם הממשלה, בתקלנו בקושרי פורמלי, היות ובחוק נאמר, שמוכרחים להיות שני סגנים. לכן הוכנסה הצעת תיקון האומר: 1. "בסעיף 2(א) -

1. יימחקו המלים "המנהל הכללי של משרד החקלאות ושני סגניו"; 2. במקום המלה "שלושה" תבוא המלה "ששה". היות ומבנה משרד החקלאות אינו יציב, פעם ישנם סגנים ופעם אינם, חשבנו שמוטב שינתן חופש פעולה לסגני האגף מטעם הממשלה מבלי לקטור זאת עם תפקידים מסויים שאינם קבועים ביותר.

ב. מבניאלי

האם לדעתך, לא היה רצוי יותר, היות וזוהי מועצה צבורית, שלא ישבו בה כל כך

הרבה נציגי ממשלה?

מר גבתי:

הדיון על הקמת המועצה החקלאית התקיים לפני 4 שנים, ואני לא הסתתפתי בו. אבל אני יכול להגיד, כי אני טבור, שמועצה סיעצת שיטבה בה מרבעים וכמה חברי צבדד, אין זה הרבה אם ישנם בה 7 נציגי ממשלה, שהם בעצם מטלאי התפקידים העקריים במשרד החקלאות ובמשרדי ממשלה אחרים הקטורים בחקלאות. לא כל 7 החברים הם פקידים משרד החקלאות. לפחות אחד מטעם משרד העבודה ואחד מטעם משרד המסחר והתעשייה.

היו"ר מ. בנטוב:

האם הסגנים בהרכב המועצה בתפרסו כחוק? האם למר הלפרין היה סבוי מיוחד כאשר הוא נתמנה כנציג צבור במקום נציג הממשלה?

מר גבתי:

לגבי מר הלפרין היה סבוי מיוחד, היות והוא המנהל הכללי של הבנק לחקלאות, אנו חשבנו, שסן הראוי הוא שהמנהל הכללי של הבנק לחקלאות יהיה חבר במועצה החקלאית.

הסגנים האחרונים שנעטו לא פורסמו בעתון הרשמי. הוטבר לי, שרואים לפרסם את הסגנים הללו יחד עם פחסים התקון לחוק.

ש. בז'רנו:

האם התעשייה החקלאית מיוצגת במועצה החקלאית?

מר גבתי:

איננו בטוח בזה, על כל פנים, אני חושב

טהיה רצוני שיהיה נציג של התעשייה החקלאית במועצה, כי לפעמים באים לדיון עניינים הקשורים בתעשייה החקלאית.

היו"ר ס. בנטוב:
מר שטנר פועל כנציג הצבור או כנציג הממשלה?

מר גבתי:
מר שטנר מופיע במועצה מטעם הצבור ולא מטעם הממשלה.

היו"ר ס. בנטוב:
לפי החוק, האם יתכן שפקידים גבוהים של הממשלה יטבו במועצה החקלאית כנציגי הצבור?

מר גבתי:
יש לנו תחנת נסיונות, וחשבנו שלא יהיה זה סגן הנכון, אם נציג מטעם תחנת הנסיונות לא יהיה מסוגל במועצה. בזמנו היתה סיבת הנסיונות לסוכנות, אבל בינתיים היא הועברה לממשלה, ומנהל תחנת הנסיונות הוא חבר המועצה.

היו"ר ס. בנטוב:
אם יש נוהג שאפשר למנות פקיד ממשלה קבועים כנציגי צבור, ואין בענין זה הגבלה, אפשר באופן תיאודטי למנות כמה עסדות פקיד ממשלה כנציגי צבור, ואז כל הקערה הופכת על פיה.

מר הנגבי:
אני רואה להביע דעה ביחס לצד המעסיק. אולם מבחינה משפטית אין שום מניעה לכך. ישנם מקרים שהחוק אומר במפורש, שכך וכך יהיו חברים במועצה ומהם לפחות חצי, שאין להם תפקיד בממשלה. איפה שהחוק אינו אומר זאת במפורש, אין הגבלה כזאת.

ס. בכה:
אני מוכיח סיכול להיות ענין בהערה של היושב ראש, אבל אז זה נושא חדש. לדעתי, אנו צריכים לטפל רק כמה שהוצע לנו. מה שנוגע להערה של היו"ר, אפשר לעטות שאת בדרך של הצעה לתיקון החוק, או שאפשר לבקש את מר גבתי שיביא לידיעת מר החקלאות, שבועדת הכלכלה התעוררה בעיה, שכל המתכונת של הרכב המועצה החקלאית היא מיושנת במקצת, ויש לשנותה.

היו"ר ס. בנטוב:
אני הייתי מציע לכתוב בחוק "לא יותר מסלוסה נושאי מטרות".

ס. פרלסטין:
אני מציע שלא נקבע את מספר נציגי הממשלה, אלא נאמר, שבנציגי הממשלה אינם יכולים להיות יותר מאחוז מסויים ביחס לנציגי הצבור.

מר גבתי:
אם נקבע, שרק שלושה יכולים להיות נושאי מטרות, זה יכול לגרום לנו קשיים רבים, כי יכולים להיות מוסדות, שכיום אינם מוסדות ממשלתיים ובמסך הזמן יכולים להפך למוסדות ממשלתיים, ולדוגמא: "סקורות", שפיוס איננה מוסד ממשלתי, אבל ברבות הימים "סקורות" יכולה להפך לחברה ממשלתית, ואנו מעוניינים שנציג "סקורות" יטב במועצה החקלאית.
לדעתי, אפשר לקבל את ההצעה שהוצעה כאן ביחס לקביעת אחוז מסויים, כדי לסמור על צביונה הצבור של המועצה החקלאית.

היו"ר ס. בנטוב:

אני סוכן להצטרף להצעה זו.

ס. בבה:

אני מציע שלעת עתה באשריאת התיקון המוצע לנו, ונבקש את משרד החקלאות לבדוק מחדש את נציגות המועצה החקלאית, ולקבל לתשומת לבו את הערות הועדה.

ס. לביא:

אני מציע לאשר את התקון המוצע לנו ללא כל שינוי.

ב. אזניה:

אני מציע, שהועדה תסתפק בדיוק שהיה מתוך הנחה, שבציגי הממשלה שמעו את

ההערות, ולא נקבע עתה מסמרות.

היו"ר ס. בנטוב:

יש הצעה להפריד בין התיקון המוצע ורין המלצה מפני משרד החקלאות להציע תיקון סיבדיל בין הגבלות של נציגות הממשלה ונציגות הצבור.

ס. בבה:

אני מציע לוועדה לקבל המלצה שניה, שמשרד החקלאות יבדוק מחדש את נציגות הצבור.

ה ר ח ל ט להמליץ בפני משרד החקלאות:

א. להציע תיקון לחוק סיגדיר את גמלות

הנציגות הממשלתית והנציגות הצבורית, שאינה בושאת מסרות ממשלתיות;

ב. לבדוק מחדש אם כל האינטרסנטים הלגטימיים

הצבוריים סיווגים במועצה החקלאית.

היו"ר ס. בנטוב:

עכשו אנו אריכים לאשר את החוק לתיקון פקודת המועצה החקלאית הכללית.

ה צ ב ע ה

החוק לתיקון פקודת המועצה החקלאית הכללית - א ו ט ר

היו"ר ס. בנטוב:

טרם שאנו עוברים לדיון בחוק האריסים, ברצוני להודיע, כי בישיבה הבאה יופיע

בפנינו שר המסחר והתעסיה, והישיבה תהיה מוקדשת לדיון בכל אותן הבעיות הקשורות במשרד המסחר והתעסיה, שדברנו עליהן.

ביחס לחוק האריסים, קבלה הועדה, בישיבה

הקודמת, את הצעת הממשלה, שהיא בעצם אסור המצב הקיים, אלא שהמצב הקיים ימסין להתקיים לא על פי תקנות חרום שמחדשים אותן מדי 6 חדשים, אלא

על פי חוק קבע, באותה ישיבה הציע חבר הכנסת מסף להקנות לקק"ל את כל הזכויות שלפי חוק האריסים ישנון לממשלה; כלומר, בטול כל הגנה על אריסים

או חלות חוק האריסים על כל קרקעות הקק"ל.

אם ההחלטה הראשונה - ביחס לממשלה -

אינה מטנה את המצב הקיים, הרי ההחלטה על מתן זכויות שנות לקק"ל עלנלה - כפי שהעירו כאן - לפגוע במספר אנשים שעדיין יש להם הגנה.

מציעי הצעה זו טוענים שהיא מכוננת בעיקר להבטיח שהמתיישבים על קרקע של הקק"ל על פי חוזים מסויימים, יהיו חייבים למלא את החוזים, ואם לא ימלאו את החנוזה, חוק האריסים לא יחול עליהם.

התעוררה כאן בעיה, שעל קרקע של הקק"ל, וקרקע שהקק"ל קנתה בתקופה האחרונה, עלולים להמצא מספר ערבים שעד קניית הקרקע על ידי הקק"ל היו מוגנים על פי חוק האריסים, אם נקבל את התיקון המוצע נפלה לרעה את האנשים האלה. וכאן בשאלות שתי שאלות: א. האם ישנם אריסים כאלה על קרקע הקק"ל, ואם ישנם מס מספרים; ב. האם אפשר לנסח כך את החוק, שישיג את המטרה שאנו רוצים בה ביחס למתיישבים על קרקע הקק"ל, שאינם מטלאים אחרי החוזים, ויחד עם זאת לא יפגע בזכויות של האריסים הערבים.

הזמנו את מנהל החלקה לרשום והסדר קרקעות, אך הוא לא הופיע עדיין וגם את נציג הקק"ל כדי לשמוע מהם מהו המצב בענין זה.

ב. מבניאל: לכמה אנשים נוגע כל החוק?

מר הנגבי: קשה לציין את המספר המדויק. אין רישום קבוע של כל צדדים. האריס מתגלה ברגע שמתחיל סכסוך. לפי מספר העניינים שמגיעים לבירור יש להניח שכיום מספרם הוא קטן.

היו"ר מ. בנטוב: כמה ערבים יושבים על קרקעות הממשלה?

מר הנגבי: איבני יודע.

מר בן-שמס: לי בדמה שכל הויכוח הזה וכל השאלה שהתעוררה בענין זה היא תלושה מהמציאות. איבני יכול

להבין מה מציק לחברי הוועדה ולשם מה נמשך הויכוח הזה. אל אדמות הקק"ל אין אריסים ערבים, אנו צריכים להבדיל בין קרקעות שהקק"ל קנתה בעצמה ודאגה לפנוי האריסים, וזה היה בתקופת המנדט, ובין הקרקעות שהועברו לקק"ל לאחר קום המדינה. על קרקעות של הקק"ל ישנם רק אריסים יהודים והם אינם זקוקים להגנת פקודת האריסים מלבד אם הם רוצים להסתמס לרעה בקרקע. ישנם אנשים רבים שאינם מציינים להוראות הקק"ל, ונדמה לי שהכנסת דנה בהצעת חוק המועמדים להתישבות החקלאית שבא לגבי אנשים אלה.

איזה קרקעות מקבלת עכשו הקק"ל שיכול להיות

שלפני דצמבר 1942 היה למיטהו זכויות בהן - כן אני מבין את השאלה. את הקרקעות הללו הקק"ל אינה קונה באופן ישיר מהערבים אלא מקבלת אותם מהאפוטרופוס דרך רשות הפתוח. יכולה אולי להתעורר שאלה אם האפוטרופוס זכאי לתבוע זכויות מאדם שהיו לו זכויות לפני דצמבר 1942, כי לאריסים אין ולא כלום עם האפוטרופוס. כל הזכויות של האריסים ובעלי הקרקעות מוקנות לאפוטרופוס. על כן אנו צריכים לבדוק איזה אריסים יכולים להיות שהחוק עלול לפגוע בהם. אם המדובר הוא על מליון הדונם שקבלנו מרשות הפיתוח, זוהי דאגת האפוטרופוס, כי לפי חוק נכסי נפקדים מוקנות לו כל הזכויות, והאריסים צריכים לדרוש את זכויותיהם מהאפוטרופוס.

אריסים שאינם נפקדים והם אזרחי ישראל ויושבים

על קרקעות של הקק"ל, עד כמה שידוע לי אין כאלה. לא עלה על דעתנו על ידי תיקון זה לפגוע בערבים. אנו רוצים להלחם בעזרתנו נגד האריסים היהודים, כי הם גרועים מהאריסים הערבים. אם ישנו אחד סטפל באריסים ונלחם בהם, הרי זה עבדכם. מנסיוני אני יכול לומר, שבתקופת המנדט לא היה אף מקרה אמתי של הגנה על אריסים, שהאריסים היו באמת מסוג האנשים הזקוקים להגנה. הם נצלו את החוק כדי להגן על עצמם ולהשאיר על הקרקע. החוק כולו, כפי שהוארך בזמנו על ידינו, היה אמצעי סחיטה ומכשיר נגדנו כדי שלא נוכל לרכוש קרקעות. אני מתפלא אפוא שפקודה זו עדיין קיימת. היו צריכים לעקור אותה מהסדר. זו היתה אחת הפקודות הפוליטיות במסווה של חוק חקלאי המגן על האריסים. אך על אף אחד מהאריסים הוא לא הגן.

אם חברי הוועדה מעוניינים לדעת מה היתה התוצאה האמיתית של חוק האריסים, הרי חוק האריסים היה אחד המבטורים היעילים ביותר לרכישת קרקעות על ידי הקק"ל. חוק האריסים שבכזונה הופעל נגדנו היה לנו לעזר רב ועזר לנו לרכוש אלפי דונמים שבמקרה אחר לא היינו יכולים לרכוש אותם. תשאלו כיצד? לדוגמה - אדמות עין הסופט. באני זה ספילתי אני מהחלה עד הסוף. כיצד אפשר היה לקנות את אדמות עין הסופט בתקופת הספר הלבן? - בעלי הקרקע היו גחופה. באתי אליהם ואמרתי להם גזו הלסון: מקרקע של 4300 דונם אתם מקבלים בערך 200-300 לירות בקושי רב על גדי ההכנסה מהיבול. מזה אתם מלמטים מטיח גדולים למטעלה. כלומר, בסופו של דבר מלבד עגמת נפש ויטורים, אין לכם מהקרקע ולא כלום. אני מציע לכם סדור: אתם מעולם לא תוכלו להפטר מהאריסים כי הממשלה מגינה עליהם. אני מתן לכך 6 לירות בעד כל דונם וביחס יהיו לכם 27 אלף לירות. כזה תקנו בית ברחוב המלכים בחיפה שיכניס לכם לפחות 10 אחוז. הם שאלו אותי, מה יהיה עם האריסים. אמרתי להם: האריסים עלי, אני אוריד אותם, כך שעל ידי פקודת האריסים יכולתי לרכוש מאה את הקרקע. אילו פקודה זו לא היתה קיימת, לא היו מוכרים לי את הקרקע.

היו"ר מ. בנטוב:

מבחינה עובדתית, על אותם שני מליון דונם שהקק"ל קבלה, יטנם אריסים ערבים או לא?

מר בן-צמט:

לפי מיטב ידיעותי - אין. היום אין אריסים, ואם לא יסיתו לא יהיו.

מ. חזני:

הייתי רוצה לקבל תשובה ברורה על שאלה שעורר מר הנגבי. אריס שאינו נפקד והוא אזרח ישראלי קרקע מתוך המליון דונם שהועברו לקק"ל מלפני 1942, - מה דינו?

מר בן-צמט:

אין דבר כזה.

היו"ר מ. בנטוב:

מדוע אי אפשר לגסח את החוק בצורה כזו, שאם יימצא אדם כזה, הוא יהיה מוגן?

מר בן-צמט:

אם כתוב בחוק, שרק אריס שיש לו זכויות מלפני 1942, החוק לא יחול עליו, הרי פירוט הדבר שאדם אשר קנה זכויות אריסות אחרי תאריך זה, החוק יחול עליו. לטעם מה לפרט דבר המפורט כבר בחוק?

ע. ארם:

5

אילו היה אריס כזה שיש לו זכויות מלפני 1942, ועם העברת הקרקע לקק"ל היה בא ותובע את זכויותיו, היית יודע על כך או לא?

מר בן-צמט:

בודאי.

ב. אבניאל:

האם יש לכם פרובלימה גדולה לגבי אריסים יהודים? ובמה זה מתבטא?

מ. חזני:

אני מתכוון לדבר קונקרטי, על אדמות המסולס מעבר לקו שביתת הנשק, אדמות טייבה וטירה. בטירה ישנם בעלים וישנם אריסים. כאן יצטרך לבוא סדור מיוחד ואני יודע שעוסקים בזה גם בקק"ל וגם במשרד החקלאות. מה דין זכויותיהם של האריסים שיטנם בטייבה?

מר בן-צמט:

מה האתה הכנסת לדון בהצעת חוק מועטדים להתלסבות החקלאית? - מתוך הנסיון של 5 השנים האחרונות מצאנו, שעל ידי ההכרח ליישב ולטדר אנשים, התישבו אנשים שלא תמיד נטו לחקלאות ולא החליטו להשאר בחקלאות. וכאן ישנה פרובלימה שאנשים מזבזים את החקלאות. ולכן מצאו לנכון במשרד החקלאות לדאוג שאפשר יהיה לפתח מועד כזה מעל האדמה. והחוק קובע, שאנשים שאינם מראים רצון להשאר בחקלאות ויחד עם זאת אינם מוכנים לוותר על הזכויות שרכשו, אפשר יהיה להורידם מעל הקרקע. אין אנו מסהרים לעשות חוזים עם המוטבים הצעירים.

ל-49 שנים, בשנים הראשונות אנו נותנים לישובים אלה אפשרות להתאקלם ולהוכיח שהם רוצים להשאר על הקרקע.

השאלה שעורר חבר הכנסת חזבי היא שאלה מיוחדת במינה, לגבי השטח הזה כידוע לכם יש סדור מיוחד. החוק האזרחי הרגיל אינו חל על המקום הזה. ישנו חוק מיוחד שיסדיר את העניינים האלה. אם אנו אומרים שהחוק הרגיל אינו חל על מקום זה, הרי שגם פקודה זו לא תחול עליו. למעשה, אני יכול להבטיח לך, שאריסים לפי פקודת האריסים נמצאים רק אצל היהודים ולא במסולט. אבל אם ישנם טאלה בודאי שיהיו מוגנים.

ש. לביא:
החוק הזה הוא לגבי אנשים שעלו על הקרקע כדי להקים מושב ובשנים הראשונות היו חקלאים ואחר כך הפכו להיות נבאים והנזיחו את החקלאות. אני יכול לטעון נגד הקק"ל מדוע אינה מסגיחה די על אנשים כאלה ומדוע אינה לוקחת מהם את הקרקע במקרה שהם מזניחים אותה.

י. אורי:
אני מוכח להגיד בפעם הטובה מה שאמרתי בישיבה הקודמת: קצרה בינתי מהבין על מה אנו דנים. אפשר לומר שהחוק הזה אינו צריך להיות בכלל. אילו עמדנו בפני ערעור על קיומו של החוק בכלל, הייתי מבין זאת. אבל אם אין מערערים על החוק, הרי שאני חושב, שיש לקבל את התיקון המוצע. התיקון המוצע לנו הוא: איפה שכתוב "המטסלה" יהיה כתוב "הקק"ל". הקק"ל היא בעלת קרקעות. יש לה אריסים והיא רואה צורך בדבר. מדוע נפלה בין הקק"ל והמטסלה? אני מסתומם על היו"ר שמעסיק אותנו כל כך הרבה בשאלה זו. לדעתי התיקון הוא פשוט וברור, ויש לקבלו.

היו"ר מ. כנסוב:
אני רוצה להעיר לחבר הכנסת אורי, שכאן אין מקום להסתומם. לכל חבר יש זכות להביע את דעתו, והיו"ר צריך לתת את האפשרות לכך.

ב. אבניאל:
אפשר לגשת לכל חוק מתוך נקודת ראות, שאלה שיסבו על מדוכת החוק, מבינים את הבעיה, והחוק מנוסח כהלכה ועלינו לאשר אותו. אבל אפשר לגשת גם בניסח הפוכה מזו.

אינני מבין דבר אחד. סעיף א' של החוק קובע, שפרט למקרים של הזנחת המסק מצד האריס, במקרה של ניטול אריס מעל הקרקע, יש לתת לו פיצויים. אני חושב שזה מוצדק. למרות שהדבר אמור לגבי אדמות המטסלה, אינני מבין מדוע אנו צריכים להגיד זאת גם לגבי הקק"ל. המטסלה זהו מוסד הנתון לבקורת הכנסת בו בזמן שהקק"ל אינה נתונה לבקורת של הכנסת. מאידך, אם סעיף א' של החוק קובע, כי פרט למקרים של הזנחה מותר לנטל את האריס, אינני מבין למה יש צורך לעשות יוצא מן הכלל גם לגבי המטסלה?

מ. חזבי:
מצדדני לחזור על מה שהצעת בישיבה הקודמת, שהועדה תבקש מהמטסלה להביא בהקדם חוק להסדר הבעלות ויחסי הקרקע במדינה.

אינני מתנגד לתיקון המוצע על ידי הקק"ל. על ידי קבלת התיקון אנו אומרים, שדין הקק"ל כדין המטסלה. הקק"ל אינה חברה פרטית שרשומה באנגליה. בענין זה כוחה אפילו יותר יפה מכוחה של המטסלה. כי היא מבטאת את בעלות העם כולו על הקרקע.

אני מבקש שהועדה תמליץ בקשר לחוק הנוגע לאדמות שמעבר לקו שביתת הנשק, ומצד הקק"ל תבוא הודעה ברורה, כי במקרה שיטבח זכויות אריסות על אדמות אלו, הן תסמלנה. באם תתקבל בקסתי זו, הרי שאצטרף להצעת התיקון של הקק"ל.

ס. סטיס:

מדוע נקבע התאריך - 17.12.42 ולא
תאריך הקמת המדינה?

היו"ר ס. בנטוב:

ענין זה הטברתי ביטיבה הקודמת. זה היה
תאריך פרסום התקנה על ידי ממשלת המנדט.
אם יקבע תאריך הקמת המדינה יוקנו זכויות לאנשים שלא היו להם לפני כן,
ולכן התנגדה הועדה.

ס. סטיס:

ישנם אנשים שקבלו את המדינה על פי
חוק המדינה מוגדרת והם אינם בחשביה
למפקדים. באופן טבעי אנשים אלה אינם זוגנים על ידי החוק הזה בשעה
שהם מעבדים את מדינתם ומוכנים למלא אחרי החוקים.

התייטבו

היו"ר ס. בנטוב:

האם אנשים אלה י... על המדינה הללו
לפני 1942 או אחרי 1942?

אחרי 1942.

ס. סטיס:

אם כן, אינם יכולים להיות מוגנים.

היו"ר ס. בנטוב:

לאצרי איננו יכול לקבל את כל הגישה
של מר בן-טמס לכל בעיית האריסים. אני מבין שהוא היה עסוק בפעולה
מסוימת במשך כל ימי חייו ותפקידו היה אחד ויחיד - לסלק את האריסים
ולרכוש את האדמה. אני מבין שמתוך כך רכש לעצמו נקודת ראות מסוימת
שאיננו שותף לה, כי אני יודע שאלה סחיסות היו פלחים עניים, נטוב
שהאפנדים לא יכלו לבטל אותם מבלי לתת להם פיצויים. אני מסכים שבגלל
החוק הזה יוכלנו לרכוש קרקעות. אך עכשו אנו עוסדים בסיטואציה אחרת
לגמרי.

הבעיה היסודית היא, שאם ישנם אריסים
שיש להם זכויות לפי חוק זה, אני חושב שלא יהיה זה נכון ולא פוליטי
לחוקק חוק שיוכלו להגיד עליו שהוא מכונן לנישול האריסים מההגנה שיש
להם כיום. על ידי קבלת התיקון המוצע לנו על ידי חבר הכנסת עמי אסף
שהתיקון יחול גם על מדינות הקק"ל, אנו מעמידים בפוטנציה את כל קרקעות
הערבים שיושבים עליהם אריסים במצב של חוסר הגנה על האריסים במקרה
שהקק"ל תקנה את המדינות.

מדוע אתה מפלגה בין הקק"ל והממשלה?

י. מורי:

היו"ר ס. בנטוב:
אני מתיחס לסיטואציה מסוימת.
אילו היתה הממשלה עוסקת בקביעת קרקעות
הייתי דורש לשנות את הסעיף הזה. בדצוני להגיד לחבר הכנסת חזני, שאם
אנו נמליץ, אין לכך כל בסיס חוקי.

ס. חזני:

אני מציע שבקריאה השניה של חוק זה יודיע
שר המספחים, שמעיקף זה אינו נוגע לכל
אדמות המסולט.

היו"ר ס. בנטוב:

שום בית דין לא יקבל כאמטכתא חוקית
הודעה של שר המספחים.
אני מוכן להצטרף להצעה הראשונה שינוב
חוק שיסדיר את כל עניני הקרקעות. אני מציע, שהזכויות הקיימות יישמרו
עד שינוב החוק החדש.
עכשו עוסדת מילה ביחס לאריסים היהודים.
ביחס לכך אני מוטר, שאפשר להכניס סעיף שיאמר: חוק אריסות זה לא יחול
על מתייטבים על קרקע הקק"ל שאינם מלאים את פרטי החוזה שלהם עם המוסד
המיישב.

ע. אסף:

הייתי מקבל את הצעת יושב ראש הועדה מילולא
עובדה אחת, שאני סבור שלמעלה מפיציה
הקרקעות של הקק"ל במצבות בידי מתייטבים שאין להם חוזים. אין כל בטחון
שהבעיה קיימת רק לגבי אנשים שיש להם חוזים.

ועדת הכלכלה
20.1.53

ד. חזוני:
אנני מסתורף להצעת הוועדה ראש סיסודה ואנני מציע נוסח כזה - נשיח לה הערתו של חבר הכנסת אסוף: אין הגנת החוק הזה חלה על מתישבים על אדמות הקק"ל המסתמטיות באדמה שלא למטרה לסטה בתנה.

היו"ר ס. בנטוב:
האם ישנו חוזה ספוטיל של הקק"ל? אם ישנו חוזה כזה אפשר לכתוב לפי טעיפי החוזה הספוטיל.

מר בן-שמע:
אולי אפשר להגיד שאינו חל על מתישב על אדמות הקק"ל לפי הכללה או לפי חוזה ספורט?

היו"ר ס. בנטוב:
כן, אפשר למצוא נוסח כזה.

ב. מבניאל:
יש לי הסוסים רבים אם יש צורך בשחרור זה גם לגבי המסתלה וגם לגבי הקק"ל. לכן אנני מבקש לרסוח לעצמי זכות הסתייבות גם ביחס למסתלה וגם ביחס לקק"ל.

היו"ר ס. בנטוב:
לפי הצעת מר הנגבי מהישיבה הקודמת, אנני מבין שכולנו נסכים שבמקום שכתוב "המסתלה" יהיה כתוב "הסדינה".

מר הנגבי:
ברצוני לומר, שבמקום סעיף 2 יבוא סעיף שיאמר: תקנה 48 (א) מתקנות הגנה 1939 - בטלה.

כן ברצוני לספור, שברגע זה בתקלה ידיעה כי מר פייסמן לא יכול היה לבוא לישיבה זו בגלל תקר בסכונית.

הישיבה נועלה בשעה 13.40